

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / C.J. de Ruijter

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 741

C.J. de Ruijter

Verschillen in de kerk

MEDITATIEF 746

H.P. Dam

De geest van het gewone

WANDELEN MET GOD 747

J.T. Oldenhuis

De laatste zorg

ACHTERGRONDEN 749

J. Borgdorff

'Ik denk dat ik voel'

AAN DE BROEDERWEG 751

M. te Velde/C.J. Smelik

Afscheid professor Veling

en verder...

Meeglezen
Nieuws van de classes
Uit de kerken

VERSCHILLEN IN DE KERK

E groeien verschillen *binnen* onze kerken. Iedereen kan dat constateren. Zeker vergeleken bij vroeger valt dat op. Vanouds vertoonden de vrijgemaakte kerken een sterke eenheid, Van Appingedam tot Zaamslag wisten we wel zo'n beetje wat we aan elkaar hadden. Maar die eenheid is snel aan het verdwijnen. In dit artikel wil ik een paar bestaande verschillen eens wat nader in kaart brengen.

Het gebruikte model

Vorige week heb ik geprobeerd om geloofsverschillen aan te duiden met behulp van een modelletje (van drs. J. de Mey). Het brengt in kaart, hoe steeds vier sectoren te herkennen zijn in godsdienstig leven. Als geheugensteuntje herhaal ik nog even, wat met de vier verschillende sectoren wordt aangeduid:

1. *Dogmatiek*: Wat geloven wij?
2. *Ethiek*: Hoe handelen wij?

3. *Spiritualiteit*: Hoe gaan we met God om?

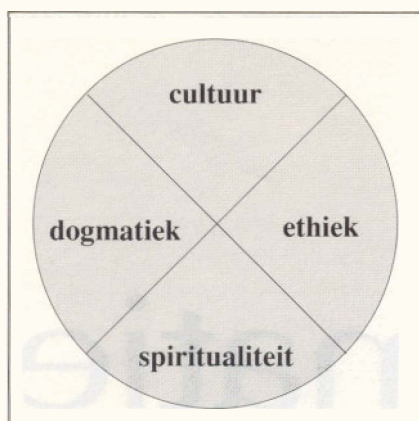
4. *Cultuur*: Binnen wat voor wereld geloven wij?

U vindt het model op de volgende pag. in afb. 1.

Orthodoxie als hoofdstroom

In m'n vorige artikel heb ik aangegeven, hoe je aan de hand van dit model verschillen in geloof beschrijven kunt. Hoe sterker het accent in één bepaalde sector komt te

Afbeelding 1.

liggen, des te meer krijgt je manier van geloven een eigen kleur. Ik constateerde, dat we als vrijgemaakte kerken een redelijk sterk accent op dogmatiek gelegd hebben. Overigens is dat een trek die je ook

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. Q.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (05202) 31201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 6280 AA te Kam-
pen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4480 AA
Goes. Tel. (011W) 15591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studen-
ten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonne-
ment vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij
de Stichting Bralectah. T.d. (05210) 115946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

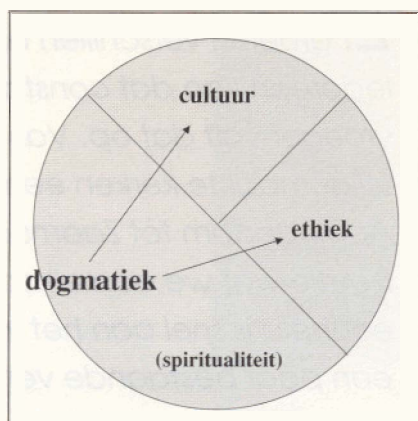
ISSN 0165-5191

breder in de gereformeerde traditie kunt aantreffen. Er is een sterke gerichtheid op & zuiverheid in de leer. Ik typeer daarom de hoofdstroom van onze kerken voor het gemak maar als orthodoxie.

Een tijdlang is dat m.i. zelfs onverdeeld de heersende karakteristiek van onze kerken geweest. Maar er is een duidelijke tendens naar verschillen te signaleren. Verschillen die m.i. mede opkomen uit een reactiehouding op die orthodoxe hoofdstroom. Om die tendens naar verschillen goed te kunnen schetsen, wil ik eerst nog wat dieper ingaan op de huidige situatie. Ik doe dat, door nog even de andere sectoren kart te schetsen.

De actuele situatie

De huidige situatie had ik vorige week al als volgt ingetekend (zie afb. 2)

Afbeelding 2.

Kort samengevat:

Dogmatiek d

Spiritualiteit is verschaald en voor een groot deel ondergebracht bij de

Cultuur is voor ons belangrijk, maar wordt gestuurd en begrensd vanuit de dogmatiek.

Ethiek is voor ons belangrijk, maar wordt naar haar aard sterk bepaald door de dogmatiek.

Ik probeer die typering nu wat meer uit te diepen voor de huidige situatie¹:

Spiritualiteit (Hoe gaan we met God om?): Ik denk dat je niet te veel zegt, als je op dit punt een aantal zwakke plekken constateert bij ons. Op vrij grote schaal staat de persoonlijke eredienst onder druk (ik laat deze keer de publieke ere-
even buiten beschouwing).

Bijbellezen en bidden blijkt voor veel mensen problemen op te leveren. Dat hangt niet alleen samen met het jachtiger worden van heel het levenspatroon. Ongetwijfeld zijn ook daardoor steeds minder rustpunten op een dag te vinden, die een stil moment met God mogelijk maken.

Het heeft ook te maken met de manier waarop je met die dingen bezig bent. Bijbellezen betekent bij ons vaak vooral bijbel-studie. Maar vroeg of laat komt er dan de vraag naar de persoonlijke geloofsverwerking. Op dit punt signaleer ik onder ons een behoorlijk verlangen naar hulp, steun en stimulans. Wij hebben weinig traditie aan 'vroomheid', waarop we in dat kader kunnen teruggrijpen. Veel kerkeraden merken dit op in de gemeente en zetten het thema 'geloofsbeleving' op de agenda van de gemeentevergadering, of stellen het als huisbezoekthema aan de orde. Er is op dit
duidelijke honger voel-

baar.

Dat laatste is m.i. soms een duidelijke reactie op het wat orthodoxe karakter van ons bijbelgebruik. Maar die reactie valt lang niet altijd in even goede aarde. Er ontstaan discussies over de vraag of kennis niet belangrijker is dan geloofsbeleving enz. En de sterke vraag naar geloofsbeleving wordt soms ervaren (en afgewezen) als een evangelische aanpak.

Kortom: op het punt van de spiritualiteit is een gemis te signaleren binnen onze kerken. In dat gemis willen meerderen voorzien door inspiratie te zoeken bij een meer evangelische manier van geloven.

Ethiek (Hoe handelen wij?): Ik vind het vrij moeilijk om op dit punt een duidelijke schets te geven.

Ik heb nl. de indruk, dat er op dit punt *wij grote verschillen* bestaan. We zijn er nl. vrij goed in om sterke standpunten in te nemen als het gaat om allerlei grotere en kleinere ethische vragen. In de afgelopen twintig jaren is in dit opzicht natuurlijk ook geweldig veel gepubliceerd (m.n. door J. Douma). De formulering van ethische normen gaat ons nog steeds goed af.

Maar op het punt van de persoonlijke ethische motivatie ben ik veel minder positief. Je merkt, & in de praktijk er een sterke neiging tot aanpassing aan de wereld om ons heen bestaat. Het pastoraat wijst uit, dat er in de persoonlijke sfeer behoorlijk wat problemen bestaan. Bijvoorbeeld op het punt van media-gebruik, omgang tussen verloofden, consumptiviteit en vrijetijdsbesteding. Persoonlijke levensstijl is bij ons weinig herkenbaar. Ik breng die problemen in verband met de plaats die wij in de wereld innemen. Van ouds zijn we als gereformeerden grootgebracht bij de gedachte van de antithese. Er is een tegenstelling tussen deze wereld en hen die bij God horen. Voor een groot deel is die antithese lange tijd ook door een sociaal isolement bepaald geweest. We hadden een bescherm- & plek. Veel gereformeerden zijn in de vijftiger en zestiger jaren in een zeer beschermd gezin en kerkelijk milieu opgegroeid. Binnen die bescherming had je ethisch veel steun aan heersende opvattingen. Het was bekend, hoe over allerlei dingen onder ons ge-dacht werd. Dat bepaalde voor een belangrijk deel ook je houding. Maar sinds de zeventiger jaren is onze wereld open komen te liggen. Met name de media hebben onze wereld effectief opengebroken. De bescherming van vroeger is weg. Vrijgemaakt van nu staan met beide benen midden in de wereld. Maar daarmee komt het overzichtelijke gedragspatroon van vroeger sterk onder spanning te staan. En juist als dan een persoonlijke levensstijl in verbondenheid aan Christus onderontwikkeld is geble-

ven, komen er zwakke plekken aan het licht. Mijs inziens is dat de situatie van vandaag. In de bepaling van onze houding lopen we zelfs soms achter de feiten aan. Kortom: ethisch gezien zijn we sterk in het (theoretisch) overwegen van de grote ethische problemen. Zwak zijn we in de persoonlijke levensstijl.

Cultuur (Binnen wat voor wereld geloven wij?): Vanouds hebben we altijd een bijzondere aandacht voor de cultuur gehad. Maar de blikrichting werd daarbij altijd sterk bepaald en begrensd (zelfs uitgefilterd) door de dogmatiek (vgl. het artikel van de vorige week). In de huidige situatie komt dat m.i. anders te liggen. Doordat onze wereld nu opengebroken is, is de aandacht voor & cultuur veel minder 'gestuurd', zelfs vaak ongecontroleerd. Ik signaleer dat onder andere weer in het media-geM. Je zou dat sterk kunnen illustreren aan de manier waarop onze jongeren zich thuisvoelen in de jongerencultuur van onze tijd. Via muziek, jongerenprogramma's en uitgaansmode zuigen ze constant wezenlijke trekken van o m cultuur op inclusief de waarden die daarbij horen. Maar ook bij ouderen werkt dat vaak w . Alleen betekent het voor ouderen misschien meer een verandering van levenshouding. Voor veel jongeren is het een instelling waarmee ze groot worden.

Door dit alles signaleer ik een grote ontvankelijkheid voor het gevoel van godsverduistering dat vandaag zo sterk aanwezig is in onze wereld. En naarmate het contact met de cultuur intensiever is, zal die ontvankelijkheid ook veel sterker verzadigd kunnen worden. In dat opzicht mogen we ons wel met name bekommeren om onze studenten. Aan de universiteit staan zij op een kruispunt van onze cultuur.

Voor velen van hen wil dat zeggen, dat de hedendaagse cultuur het klimaat is waarin zij ademen. Van daaruit terugkijkend naar de traditie waarin zij groot geworden zijn,

voelen ze soms een grote vervreemding over zich komen.

Kortom: er is onder ons een grote openheid in de richting van de cultuur op gang gekomen. De dogmatische invalshoek die kenmerkend was voor onze manier van geloven is daarbij niet effectief geweest om die openheid op een goede manier te sturen.

Twee tegenbewegingen

De hoofdstroom van onze kerken heb ik dus aangegeven als *orthodoxie*. Maar in het bovenstaande heb ik geprobeerd aan te geven, hoe binnen die hoofdstroom een paar zwakke plekken zichtbaar worden in ons kerkelijk leven. Zwakke plekken die m.i. te maken (kunnen) hebben met dat sterke accent op de dogmatiek.

Als je bij je zelf zwakke plekken signaleert, moet je niet vreemd opkijken, wanneer er reacties optreden. Veel mensen gaan tegenwoordig ook veel meer buiten de deur van de vrijgemaakte kerk kijken. En dan vinden ze ergens anders soms een bron van inspiratie, die voorziet in zwakten die zij bij zichzelf herkennen.

Op basis van de hierboven gegeven schets signaleer ik twee tegenbewegingen. Ik denk niet, & daarmee alle verschillen binnen onze kerken in kaart gebracht zijn. Integendeel. Maar deze twee zie ik wel duidelijk als een soort reactiebeweging op de orthodoxe hoofdstroom binnen onze kerken. Om ze even een herkenbare naam te geven, noem ik ze achtereenvolgens: In de eerste plaats een *evangelische manier van geloven*. In de tweede plaats een nieuw soort *cultuurchristendom*.

Een evangelische manier van geloven

Natuurlijk gaat het hier niet over een afgesloten groep, die duidelijk te localiseren is. Je vindt ook onder allerlei leeftijden en in verschillen- & lagen aandacht in deze richting. Binnen onze kerken is er een toene-

mend aantal mensen, die zich sterk laten inspireren door wat zij binnen de evangelische beweging ontdekken als waardevol. En er is natuurlijk een toenemende oriëntatie in die richting. Bij de een gereserveerd, bij de ander vol enthousiasme. Maar de oriëntatie in die richting is onmiskenbaar. Ik beschrijf dat hieronder zoveel mogelijk weer aan de hand van de sectoren binnen het gebruikte model.

Wat veel mensen in de evangelische beweging aanspreekt, is vooral & sterke gerichtheid op een persoonlijke band met Christus. Gel o o f is een centraal thema. Wie op zoek is naar een bijbelse spiritualiteit, kan bij de evangelische beweging zijn hart ophalen. Dat hervinden van een bijbelse spiritualiteit gaat bovendien hand in hand met een sterke aandacht voor de heiliging van het leven. Op dit spoor ontwikkelt men een sterkere feeling voor ethiek. Ook op dit punt is bij de evangelischen veel te vinden, dat ons aan kan spreken. Tegelijk merk je, dat veel evangelischen zeer terughoudend zijn in hun oriëntatie op de hedendaagse cultuur. Dat betekent dat de openheid voor veel eigentijdse invloeden veel minder wordt. In je gel d ——— komt een element, dat je veel meer beschermt bij je staan in deze wereld.

In deze manier van geloven schuift dogmatiek vaak gemakkelijk naar de achtergrond. Het formuleren van de leer in dogma's of belijdenissen waar je je op vastlegt,ervaart men vaak als hinderlijk. Het kan de persoonlijke geloofsbeleving in de weg staan. Maar het kan ook gemakkelijk scheiding maken. In veel evangelische kringen is de dogmatiek (en ook de theologie in het algemeen) dan ook vaak sterk onderontwikkeld.

Als je dit op je in laat werken, kun je je voorstellen wat een ——— kingskracht er van & evangelischen kan uitgaan in onze richting. 'Eindelijk eens niet meer dat eindeloos gezeur over & zuivere leer. Maar nu echt concentratie op wat

belangrijk is: Persoonlijk geloof in Jezus Christus en heilig leven in Zijn kracht.' En laten we eerlijk zijn: Aan een evangelisch gelovige kun je soms duidelijker zien en merken dat het een kind van God is, dan aan een doorsnee vrijgemaakte. Met hun christelijke uitstraling is niks mis. En dat wil bij ons nog wel eens een probleem zijn.

Ik kan me dus voorstellen dat er binnen onze kerken veel mensen zijn, die graag in de evangelische richting kijken. Persoonlijk vind ik het waardevolle daarin, dat je je concentreert op wat versterking nodig heeft. Mijns inziens zullen we de eenheid van ons geloofsleven alleen terug kunnen vinden vanuit een gezonde christelijke spiritualiteit. En dat is niet ons sterkste punt. Toch vind ik in deze benadering de plaats van de dogmatiek het zwakke punt. De leer van de ——— blijft daardoor te weinig echt verwerkt. Het blijft een onduidelijk geheel, waar je veel kanten mee op kunt, maar dat zich nauwelijks uitkristalliseert. En de identiteit van de kerk wordt daardoor gemakkelijk erg vaag.

Cultuurchristendom

Naast de evangelische manier van geloven zie ik een heel andere tegenbeweging op gang komen. Ik probeer die ook kort te beschrijven aan de hand van de vier sectoren van het model.

Deze tegenstroom kenmerkt zich door een grote openheid naar de cultuur. Het voordeel daarvan is, dat je vertrekpunt dicht bij huis ligt. Bovendien is het voor je verstand een aantrekkelijk uitgangspunt. Ik signaleer deze beweging dan ook het meest bij jonge intellectuelen en bij studenten. Dat wil niet zeggen, dat alle kenmerken precies op hen van toepassing zijn. Het gaat me meer om enkele aspecten die in de praktijk terug te vinden zijn. Typerend is dan vooral, dat je de vragen van onze moderne cultuur zo veel mogelijk serieus

neemt. Vroeger was het natuurlijk vaak andersom. Vanuit je geloof benaderde je de vragen van de cultuur. Maar hoe meer je de cultuur zelf als uitgangspunt neemt, des te meer ben je geneigd dat om te draaien: Vanuit de vragen van de cultuur benader je het geloof. Je hoeft het moderne levensgevoel dan niet bij voorbaat te verloochenen.

Vanuit deze invalshoek krijgt de ethiek ook een andere benadering. Een persoonlijke geloofskeus staat hierbij niet voorop. Onder ons gel & & normen zijn & minder belangrijk. Omdat het moderne levensgevoel sterk appelleert op je individuele overtuiging, wordt aandacht voor de ethiek vaak sterk bepaald door het uitgangspunt van de christelijke vrijheid.

Dogmatiek is bij deze tegenstroom een moeilijk punt. Voor een echt cultuurchristendom is eigenlijk voorwaarde, dat je de dogmatiek (voorlopig) tussen haakjes zet. Voor velen, die in deze richting denken, zijn in de dogmatiek veel beslissingen genomen, die echte openheid naar de cultuur onmogelijk maken. Daarom voelen ze dogmatiek (en confessie) vaak als een hindernis in de wereld van vandaag christen te zijn.

Het soort spiritualiteit dat hierbij past heeft weinig eigens. Het is voor de betrokkenen vaak ook een grote vraag hoe men daaraan vorm moet geven. Omdat de uiterlijke bron voor geloofsbeleving (de cultuur) bepalend is, kan men met de innerlijke bron (omgang met God) vaak moeilijk uit de voeten. De klassieke vormen van spiritualiteit voldoen daarbij niet. Vandaar dat men graag experimenteert met nieuwe vormen (zowel in de persoonlijke als in de publieke eredienst), die aansluiten bij onze tijd. Het valt mij op, dat mensen die voor (de een of andere vorm van) dit cultuurchristendom kiezen dat vaak doen vanuit een gevoel van vervreemding ten opzichte van de kerk en de vrijgemaakte cultuur. Maar ze komen er al gauw achter

dat deze keus de vervreemding eigenlijk alleen maar versterkt. Binnen de kerk krijgen ze nauwelijks ruimte voor een ander soort spiritualiteit, die hier bij p.s.t. Hoogstens proberen ze in hun persoonlijk leven daar een poosje ruimte voor te vinden. Maar vanwege de toenemende vervreemding zijn ze gauw geneigd afscheid van de kerk te nemen. Dat is ook de reden, waarom deze tegenbeweging niet echt breed aanwezig is binnen onze kerken. Ze wordt permanent klein gehouden door m.n. kerkverlating. Als ik me probeer in te leven in de gedachtenwereld van deze mensen, dan kan ik me hun uitgangspunt wel voorstellen. Wie intellectueel onze cultuur goed leert kennen, staat voor veel vragen, waar de dogmatiek (nog) geen antwoord op heeft. Het is niet naar de mens om zulke vragen dan maar weg te dringen. En eerlijk gezegd denk ik, dat de dogmatiek (maar ook de theologie in het algemeen) onder ons ook regelmatig wel in gebreke is gebleven om serieus op bestaande vragen in te gaan. (Al denken we in dat opzicht alleen maar aan allerlei vragen rond het gezag van de Bijbel). Dat betekent, dat misschien juist de (eenzijdige) hantering van de) dogmatiek wel eens een stukje vervreemding in de hand heeft gewerkt, door zich te weinig te ontwikkelen in rapport met de tijd. Dat laadt een grote verplichting op ons!! Wij laten als vrijgemaakten onze kinderen studeren aan alle faculteiten. Zo cultuurgevoelig zijn we wel. Maar dan moeten we vervolgens onze studenten niet alleen laten met de vragen, die zich vanuit die cultuurwereld aan hen opdringen!

Maar tegelijk moet ik zeggen, dat het natuurlijk heel eenzijdig is om dan maar meteen de dogmatiek op losse schroeven te zetten. In de afgelopen eeuwen heeft de dogmatiek het wel opgebracht zich te conformeren met vragen die vanuit de actualiteit aan de kerk gesteld werden. Dat de kerk toen vaak brak met de heersende cultuur kan ons

leren niet bij voorbaat ons uit te leveren aan de waarden van de cultuur waarin wij een plaats ontvingen. De vragen van je eigen cultuur serieus nemen is nog wat anders dan de waarden van die cultuur te absorberen.

Omggaan met verschillen

In het bovenstaande heb ik geprobeerd aan te geven welke tegenbewegingen ik weopkomen binnen onze kerken. Gezien de schets die ik gegeven heb van de ontwikkelingen tot nu toe, denk ik, dat we er niet vreemd van moeten opkijken. Beide tegenbewegingen spelen in op een situatie die ontstaan kon bij een wat eenzijdig orthodoxe ontwikkeling. De evangelische tegenstroom is een reactie op het gemis aan een duidelijk ontwikkelde spiritualiteit en een zekere zwakheid in de persoonlijke ethiek. De tegenstroom van het cultuurchristendom speelt in op de enorme ontvankelijkheid voor de cultuur, die niet 'gestuurd' werd door een duidelijk ontwikkelde spiritualiteit. Er is genoeg reden ons af te vragen hoe we met de opkomende verschillen moeten omgaan. & hoop dan volgende week over te schrijven.

¹ Ik herhaal hier, wat ik vorige week ook al opgemerkt heb: er zit heel veel vast aan de vragen die hier aan de orde zijn. Omdat ik die vragen graag in een omvattend kader wil bespreken, kan ik vaak, hoe onbevredigend dat ook is, niet diep genoeg op allerlei dingen ingaan. Het blijft vaak bij aanduidingen. Mocht iemand in nadere discussie meer toelichting en verduidelijking verlangen, dan zal ik die graag geven.

Rectificatie

In nummer 36, 3 juni jl., is abusievelijk C. Bijl als auteur van 'Kerk wereldwijd' vermeld. Dit moet zijn: B. Bolt.

U uit de kerken

Bedankt voor Dronten (wijk zuid) en voor Stadskanaal (wijk zuid): J.B. de Rijke te Middelhamis i.c.m. Bergen op Zoom.
Aangenomen naar Amersfoort-C.: H.J. Boiten te Enschede-Z.; naar Baflo/Warffum i.c.m. Pieterburen: J.Th. Rozemuller, kand. te Den Ham, die bedankte voor De Lier.

Adreswijzigingen e.d.

Assen-Noord * Diaconie: D.K. Norg, Gravenland 105, 9407 JS, ☎ (05920) 4 61 30 (pag. 63).
Delfzijl * Diaconie: P.M. Sanders, Vlamoven 75, 9934 NG (pag. 35-36).
Houten * Scriba: W.M. de Jong, Zomervlinderberm 5, 3994 WL, ☎ (03403) 4 10 68 (pag. 112).
Overschild * Scriba: F.W. Blok, Graauwedijk 81, 9625 PB, a (05966) 2 90. (pag. 36-37).
Ruinerwold-Koekange * Scriba: H. Poh, Wittelkerweg 24, 7986 PM Wittelte, a (05219) 82 49 (pag. 68). (zie ook pag. 756)

DE GEEST VAN HET GEWONE

H.P. Dam

'En zij bleven volharden bij het onderwijs van de apostelen en de gemeenschap, het breken van het brood en de gebeden.'

(Handelingen 2 : 42)

Er is weer veel aandacht voor de bijzondere gaven van de Heilige Geest. De zogenoemde 'Toronto-zegen' is de tongen weer losge-maakt. De bijzondere tokenen die de Geest kan geven, worden vaak gewaardeerd als kenmerk van het ware. Maar welk beeld laat Gods Woord ons zien?

'Heel gewoon'

Wanneer zou je méér het spectaculaire van de Geest verwachten dan in die tijd kort na het Pinksterfeest in Jeruzalem? Maar als in de eerste hoofdstukken van het boek Handelingen het gemeenteleventer spraken komt, ligt de nadruk niet op het buitengewone. We zien een gemeente die het onderwijs van de apostelen ter harte neemt, het Avondmaal gebruikt, volhardt in het gebed en op hartverwarmende wijze de gemeenschap der heiligen viert. Niets spectaculairs.

Een wonder

Maar zijn deze dingen inderdaad zo gewoon? Na de uitstorting van de Geest en de toespraak van Petrus tekenen zich de contouren af van een nieuw volk van God: dui-zenden mensen bekeren zich tot Christus en met even zovele banden bindt de Geest hen samen. Dat leidt tot geweldige bloei. Buitenstaanders kijken met verbazing toe,

hoe in die gemeente wordt geleefd. Ze zien dan ook een wonder: mensen die door Christus voor God zijn vrijgekocht en van Q Geest een nieuw leven krijgen. Een hoopvolle afschaduwing van hoe het straks zal zijn, wanneer heel de aarde nieuw wordt.

De kerk is het grootste wonder van de Geest.

Onbereikbaar ideaal?

Het leven in die eerste gemeente van Christus vervult vandaag wel eens met jaloezie: zoals het toen was, daar kunnen wij niet aan tippen. Maar is dat laatste zo? Kunnen wij dat niet? Of willen wij dat niet?

Dezelfde Geest huist toch nog in Christus' gemeente? De stromen die zijn uitgestort, zijn toch niet opgedroogd? Maar dat water moet je wel drinken. Het is als met al Gods gaven: ze moeten worden gebruikt. Je moet ook leven in de kracht van de Geest. Pinksterfeest moet je vieren en dat is een werkwoord! Wie bidt om de kracht van de Geest en zich laat vervullen met de Geest, komt tot leven en kan bloeien, samen met anderen. Die kerk wanneer hij zich eerst maar eens bezig houdt met 'het gewone', al harten en handen vol werk. Zodoende kan ook vandaag het wonder van de kerk worden ontdekt.

Vier de kerk!

De kerk lijkt vandaag met name onderwerp van discussie te zijn of mikpunt van kritiek. Het feestelijke M die beide is ver te zoeken. Ze veroorzaken eerder verwijdering en vervreemding ten aanzien van de kerk.

M meditatief

We vergeten vaak met elkaar, dat we de kerk vooral moeten vieren. En er valt veel te vieren! Christus heeft met zijn Geest geweldig geïnvesteerd in zijn gemeente! Wat zou het jammer zijn, wanneer we al onze energie voor de kerk zouden steken in discussiëren en kritiseren. En wanneer we in de gemeente waar God ons een plaat geeft, nauwelijks meer toekomen aan leven en werken in de kracht van de Geest. Door het eerste wordt maar zelden iets beter. Door het laatste wordt het feest in de kerk Was dat niet de bedoeling?

Zorgvuldigheid

Drie keer schreef ik in deze rubriek over sterren, en wat daaromheen gebeurt en geburen moet: de begrafenis, de rouw, de gedachtendie zich vermenigvuldigen, woorden die gezegd willen worden en soms niet worden gevonden, de tijd die doorgaat terwijl men zou willen dat hij bleef staan... Met enige schroom ben ik erover begonnen, want het onderwerp leent zich niet zo goed voor 'bespreking', terwijl er toch niemand is die er nooit mee te maken krijgt. Midden in dit leven zijn wij door de dood omvangen. ~~Dat~~ weten we, Maar wat weten we verder van alles wat er gebeuren moet rondom sterven en begraven? We spreken over de laatste eer. Dat is altijd de laatste zorg. Soms is er nauwelijks tijd voor de nodige zorgvuldigheid. De laatste zorg vraagt zeker zorgvuldigheid.

Nooit gewoon en vele gewoonten

W e d e n de dood nooit 'gewoon' vinden. Het is een breuk van alle relaties, een inbreuk op het leven, en een afbraak van alles wat voor ogen is. Troost vinden we bij de zekerheid dat er eeuwig leven is bij Gad dankzij Christus. Daar zal veel over gesproken worden. Juist tegenover de smart van het gemis. Het staat naast elkaar, de smart en de troost. In die situatie moet heel veel worden beslist. Eigenlijk is een mens op zulke momenten daar helemaal niet aan toe. En dus is er veel dat hem zomaar uit handen genomen wordt. Er is ook nooit gewenning als de dood intreedt en er is ook bijna nooit ervaring opge-

bouwd Daarvoor is de begrafenisondernemer. Hij heeft de ervaring. ~~Er~~ is misschien wel geen beroep waarin zoveel ervaring wordt opgedaan met mensen in verdriet. Als hij goed is, zal hij de mensen niet alles uit handen nemen, maar zal hij juist ruimte geven voor hun eigen verwerking. Het is een weldaad als mensen zich ook en juist op die ogenblikken niet alles uit handen laten nemen, maar welbewust ruimte vragen en ruimte kringen voor eigen formuleringen om aan de familie en de vrienden de mededelingen te doen die men echt wil doen. En waarom zou dat altijd in gewoonte-termen moeten worden gegoten? Is het niet beter om dat wat men wil laten weten ook werkelijk mee te delen in duidelijke bewoordingen? Een rouwkaart is een soort brief. Brieven schrijft men doorgaans niet in geijkte termen. Er zijn vele geijkte termen tot de gewoontes gaan behoren. Soms zijn ze bijna nietszeggend geworden. Een goede formulering zegt altijd iets. Brengt aan het denken. Roept herinneringen van herkenning op. Soms schudt ze mensen wakker.

Een tekst

Het is onder ons gewoonte geworden, om een tekst te gebruiken op de rouwkaart. Het zal vaak een tekst zijn die sterk is gaan spreken in het leven van de overledene, of in het leven van hen die om hem of haar heen stonden. Dat is heel functioneel. Juist op deze momenten is het goed iets te laten merken van het enige houvast dat een mens tegenover de dood gevonden heeft, bij de God die eeuwig leven geeft.

wandelen met God

Of iets te zeggen van de richting waarin men de verwerking van het verlies zoekt of vindt. Het verdient aanbeveling om dergelijke teksten voluit te citeren. Bijbels zijn niet overal meer aanwezig en het naslaan van een tekst is iets dat een aparte actie vereist. Een verwijzing zonder meer zal veel van haar functie verliezen. Zeker als er verwezen wordt naar een Statenvertaling of een oude berijming. In vele christelijke huisgezinnen zullen die niet meer voorhanden zijn. Buiten die kring weet men nauwelijks van het bestaan ervan. Een mededeling treft doel als ze duidelijk is. Anders wordt het een soort code die alleen begrijpelijk is voor wie de sleutel kennen.

Stilte

We zijn bang geworden voor de stilte. In de stilte krijgen de gedachten een eigen zelfstandigheid. Woorden leiden af, gesprekken dwingen een mens tot antwoorden. Stilte brengt een mens tot zichzelf. De afleiding van de conversatie valt weg. Ik merk hoe langer hoe meer, dat men op begrafenissen de stiltes niet aan wil. Of niet aan kan? Het orgel moet spelen. De gesprekken zetten zich soms zelfs hardop voort. Stiltes worden bedreigend. Is de stilte een uiting van eerbied voor de dood en is ze daarom noodzakelijk? Misschien ligt daarin wel een onchristelijk element. De dood is per slot van rekening overwonnen. Maar ik geloof, dat het een mens soms past te zwijgen als uiting van zorgvuldigheid bij de laatste zorg. En juist als dat samen gebeurt, doet dat goed. Komt het memento mori niet juist dan naar ieder toe?

De samenkomst

Wij komen samen **om** te begraven. Wij **zoeken onze** hulp bij God. We **roepen Hem** aan. Het is **geen** kerkdienst, ook al lijkt alles er op: **ook** dan komen we samen, **roepen** we **Hem** aan, belijden **we** dat **Hij** onze hulp is en vragen we om zijn aanwezigheid. **Ook** zingen we en omdat het geen **kerkdienst** is, zijn we niet gebonden aan artikel 65 en 67 van de **K.O.** Zonder de **afgedrukte** tekst **van de** liederen kan het **niet**: we hebben geen identieke liederenschat **meer** in christelijk Nederland, behalve nog de bekende coupletten van de **Statenberijming**. Maar die behoren ook al niet **meer** tot het bezit van de jeugd. Het **Liedboek van 1973** en de **Proefbundel van 1976** hebben daar **definitief** een **einde** aan gemaakt. Als de tekst toch moet worden afgedrukt, **zijn** de mogelijkheden groot. Beperking tot het eigen **kerkboek** is niet **noodzakelijk**. Er zijn vek **goede** liederen, sterke woorden, krachtige wijzen. Wat is het **goed** de gezamenlijke gevoelens **tot** uiting te laten komen in de **samenstemming** van de **samenzang**. Het doet de verbonden-

heid in de ene verwachting ervaren, **soms meer** dan een woord dat gesproken wordt **door één**. Zingen is **een** kracht en geeft kracht. Laat het **veel en** goed gebeuren. En laat er net **zoveel** zorg **aan** besteed worden aan de begeleiding dan in een kerkdienst past. De mensen in een **kerkdienst** komen **elkaar** in de volgende kerkdienst weer tegen. De mensen **van een samenkomst** bij een begrafenis zullen **doorgaans** nooit weer in die samenstelling **bijeen** zijn.

Tenslotte

Alles **eindigt** altijd bij het **graf**. **Tenslotte** **staan** we **daar met** elkaar. Alle overdaad valt **stuk** tegen de realiteit van dat laatste. De soberheid die daar betracht wordt **staat** soms in tegenstelling tot alles wat er **aan vooraf** gegaan is. Soms **komt** het voor, dat de kist niet zakken mag. Wil men niet dat hij aan het oog **wordt onttrokken**? Wil men de verdwijning uit het **oog** laten verdwijnen? Wat is begraven dan? Wij gebruiken **geen** formules bij de **begrafenis**. Er zijn er vele te bedenken om juist op dat **moment** de beteke-

nis van de begrafenis te laten uitkomen. We doen belijdenis van het geloof. Juist dan is **het goed** dat samen te **doen**, hardop sprekend of samen zingend. De **stan van één** voorganger is vaak zo iel, en de **kracht** van de belijdenis ligt niet in de laatste plaats bij de **gezamenlijkheid**. Dat geldt ook van het gebed dat **tenslotte** meestal uitgesproken wordt: **het** Onze **Vader**. Wat is het goed dat samen **hardop** te bidden en allen samen die **woorden** in de mond te nemen van de heerlijkheid die Godes is tot in eeuwigheid. Een christelijke begrafenis **kan** daarmee **sluiten**. Het **geeft** een opening naar de toekomst.

1. Ik wil even wijzen op een **Gids**, die door de 'Nederlandse Unie van Ondernemers in het uitvaartverzorgingsbedrijf' is uitgegeven: de **Gids na het overlijden**, met als ondertitel 'Handleiding voor zakelijke beslissingen en voor verwerking van het verlies'. Deskundig wordt over alle zaken geschreven die aan de orde behoren te komen bij overlijden. Toegevoegd is een lijst van adressen van allerhande zakelijke instanties, maar ook van vele hulpverleningsinstellingen. Een lijst van aanbevolen literatuur completeert het geheel. De Gids zal voorzien in behoeften van velen. Er is vaak zo weinig kennis en zoveel verwarring in dagen van rouw. Praktische adviezen kunnen dan goed helpen.

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

VAN
CHO
VAN
HOT
VAN

BOEKHANDEL
Uw boekenbestelling 010-4820488

VAN RIETSCHOTEN

Keizerswaard 8, 3078 AM Rotterdam, Winkelcentrum Keizerswaard

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

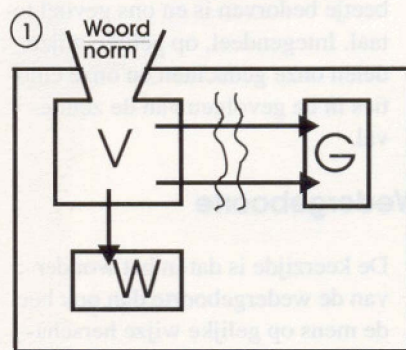

Achtergronden

Positieve emoties

De vraag is: hoe zit het dan met de positieve emoties: gevoelens van vreugde, blijdschap, verbondenheid, veiligheid, vertrouwen, liefde, dankbaarheid? Kunnen we daar dan wel wat mee? Want die mogen er wel zijn. Die horen er te zijn. Sterker nog: die zouden er moeten zijn. Maar zijn ze er ook echt? Veel gemeenteleden blijken daar toch moeite mee te hebben. Het zou zo moeten zijn, maar het is niet zo. Het is meestal niet zo. Soms heb je van die korte momenten waarin je emotie diep geraakt wordt, maar je raakt die ervaring ook zo maar weer kwijt. Je bent niet altijd even blij, niet voortdurend vol vertrouwen. Hoe wordt dat probleem opgelost? Dat gaat ook hier heel rationeel: je moet maar denken (!): je kunt niet altijd blij zijn. Net als bij de negatieve emoties: volg je verstand en zet je gevoel aan de kant.

Als het gevoel al een plaats mag hebben, dan alleen maar via de filter van je verstand. Zowel het toelaten van emoties als het uiten daarvan komen dan onder rationele controle te staan. Schematisch zou je dat zo voor kunnen stellen (schema 1):

V = verstand
G = gevoel
W = wil (die gedrag bepaalt)

In een drietal artikelen wil ik wat schrijven over geloof en gevoel. Welke plaats is er voor onze emoties in het leven met God en met elkaar? Welke vragen of problemen roept dat op? In welke richting zouden we het antwoord kunnen zoeken? In het eerste artikel hebben we aandacht besteed aan de vraag: hoe beleven wij ons kind zijn van God? Hoe voelt dat? De conclusie was: terwijl wij vaak denken dat God pas van ons houdt als wij dat op een of andere manier waard zijn, wil de Bijbel ons leren dat God ons onvoorwaardelijk liefheeft. In dit tweede artikel gaat het over de vraag hoe Gods ons leven nieuw wil maken en welke plaats ons denken en gevoel daarin krijgen,

Negatieve emoties

Het is niet zo eenvoudig om in een paar zinnen te zeggen wat de gangbare opvatting is 'onder ons' over de plaats van ons gevoel in het geloof. De vraag is of zo'n gangbare opvatting bestaat. Toch wil ik proberen om daar wat zicht op te krijgen niet met de bedoeling om daarover het laatste woord te zeggen, maar om een open gesprek te bevorderen. Met deze beperking durf ik het toch wel aan om het volgende beeld te schetsen: In het algemeen is er weinig ruimte voor het beleven van emoties in ons geloof. Gevoelens van eenzaamheid, verdriet, onzekerheid, wanhoop, angst of boosheid mogen er eigenlijk niet zijn. Die worden als negatieve emo-

ties ervaren. Want die hoor je als gelovige niet te hebben. Geloof is zeker weten en vast vertrouwen. Als het anders is, is er toch wel iets mis met je. Vaak wordt de oplossing dan gezocht in een wegduwen van de emotionele elementen ten koste van min of meer verstandelijke overwegingen: je bent toch gedoopt? Je bent toch een kind van God? Gods beloften zijn toch waar? Je weet toch dat je niet twijfelen mag, dat je niet verdrietig, angstig, boos, eenzaam of wanhopig hoeft te zijn? Dat kan wellicht onbewust of ongewild tot deze conclusie leiden: je verstand wijst je de goede weg, je gevoel niet. Dus moet je je verstand volgen en je negatieve emoties aan de kant zetten, verloochen en ontkennen.

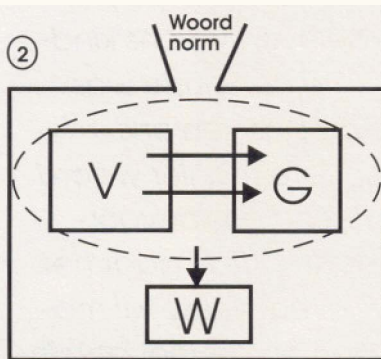
Zondeval

Het ligt voor de hand om nu eerst naar verband te gaan zoeken tussen de beleving van onze positieve en negatieve emoties. Om dan vervolgens te kijken naar de onderlinge verhouding van verstand en gevoel. Toch is het goed om in het kader van deze rubriek eerst te luisteren naar wat Gods Woord ons over deze fundamentele vragen van ons mens-zijn te vertellen heeft. Kortheidshalve wil ik op dit punt geen resultaat van zelfstandig bijbel-onderzoek op tafel leggen, maar aansluiten bij de gemeenschappelijke bijbeluitleg die de kerken confessioneel hebben vastgelegd in onze Dordtse Leerregels, met name hoofdstuk III/IV. Daar wordt heel grondig afgerekend met de gedachte dat we toch maar beter op ons verstand dan op ons gevoel kunnen vertrouwen. In artikel 1 wordt herinnerd aan & goede schepping van heel de mens, zowel in zijn verstand, zijn wil, zijn hart en al zijn verlangens. Maar door de zondeval heeft de mens over zich gehaald "wat zijn verstand betreft, blindheid, verschrikkelijke duisternis en een onbetrouwbaar en verdorven oordeel; wat zijn wil en hart aangaat, slechtheid, *m*heid en hardnekkigheid; en bovendien in al zijn verlangens onzuiverheid". Let er in dit verband vooral op hoe negatief het oordeel is over ons verstand-van-na-de-zondeval. Er is geen enkele grond voor de (vaak onbewuste) veronderstelling dat ons verstand door de zonde een beetje bedorven is en ons gevoel totaal. Integendeel, op gelijke wijze delen onze gedachten en onze emoties in de gevolgen van de zondeval.

Wedergeboorte

De keerzijde is dat in het wonder van de wedergeboorte dan ook heel de mens op gelijke wijze herschapen wordt. In DL III/IV artikel 11 en 12 is er geen enkele ruimte voor de gedachte dat het verstand voor-

rang heeft boven het gevoel. Of dat God Zich via ons verstand tot ons gevoel richt. Door de wondere, krachtdadige werking van de Heilige Geest wordt heel de mens wedergeboren en totaal vernieuwd, zowel zijn verstand als zijn gevoel, zijn wil en zijn verlangens. Zoals verstand en gevoel beide totaal bedomen zijn door de zondeval, worden ze beide op gelijke wijze vernieuwd door de Heilige Geest. Dat betekent dat denken en voelen in het leven van de nieuwe mens een gelijkwaardige plaats naast elkaar krijgen, met de bedoeling dat ze elkaar gelijkelijk over en weer beïnvloeden (schema 2). Zo komt

V = verstand
G = gevoel
W = wil (die gedrag bepaalt)

de totale herschapen mens tot zijn recht. Wie van die wederzijdse gelijkheid een eenzijdige afhankelijkheid maakt door het vernieuwde gevoel aan het vernieuwde verstand ondergeschikt te maken, doet tekort aan het herscheppend werk van de Heilige Geest. Gevolg daarvan is dat een belangrijk deel van je nieuwe mens niet kan functioneren, omdat je aan je emoties niet de plaats geeft die ze krachtens de wedergeboorte toekomen. Op die manier doe je God niet alleen tekort, maar je draagt er zelf ook nog eens de last van.

Samenhang

Vanuit deze confessionele benadering zou ik nu wat meer willen zeggen over de samenhang tussen onze positieve en negatieve emoties en de manier waarop wij daarmee

omgaan. Zowel ervaring als psychologische verklaring kunnen ons leren, & menselijke gevoelens wel te onderscheiden zijn in emoties die als negatief en andere die als positief ervaren worden. Maar ze zijn niet te scheiden. Je emotionaliteit is één. Het bestaat dus niet dat je op grond van verstandelijke overwegingen je negatieve emoties totaal afsluit, omdat die er niet mogen zijn en tegelijk de deur van je positieve emoties wijd open zet, omdat die er wel 'moeten' zijn. Je emotionele leven is in zijn totaliteit of open en dan zijn al je emoties toegankelijk, of het is in meerdere of mindere mate gesloten en dan zijn geen van je moties voldoende toegankelijk. Kort en wat simpel gezegd, komt het hierop neer: als er in de geloof geen plaats is om negatieve emoties als angst, onzekerheid, boosheid te uiten, dan is er ook niet echt plaats voor blijdschap, vrede en vertrouwen. Aan de vraag hoe we daar mee om moeten gaan, wil ik in een derde en laatste artikel aandacht besteden.

Toelichting bij de twee schema's

Schema 1 is de weergave van de onjuiste idee dat God in de wedergeboorte binnendringt in ons verstand, waarbij het gevoel een heel ondergeschikte rol speelt. Alleen indirect en altijd via het verstand mag het gevoel (soms) een rol spelen. Ook de wil, die ons gedrag bepaalt, wordt vrijwel geheel door het denken aangestuurd. Schema 2 laat zien hoe God in de wedergeboorte heel ons mens-zijn in het licht zet, waarbij verstand en gevoel gelijkwaardig naast elkaar staan, elkaar wederkerig beïnvloeden en in samenhang met elkaar de wil aansturen.

AFSCHIED PROFESSOR VELING

M. te Velde/
C.J. Smelik

Op vrijdag 2 juni 1995 nam prof. dr. K. Veling afscheid als buitengewoon hoogleraar in de filosofie aan de Theologische Universiteit.

Hij werd dit voorjaar benoemd om in september a.s. het voorzitterschap op zich te nemen van de centrale directie van het Greijdanus College in Zwolle. Die functie laat – naast het lidmaatschap van de Eerste Kamer – geen ruimte om in Kampen het onderwijs in de filosofie te blijven geven.

Veling gaf een afscheidscollege onder de titel 'Apologetisch motief. Apologetiek is een vak in de christelijke wetenschap dat zich bezighoudt met & verdediging van het christelijk geloof. Veling liet in een boeiende rede zien, wat je van die wetenschap wel en niet kunt verwachten.

Vervolgens was het tijd voor afscheidswaarden. Achtereenvolgens voerden de president-curator, de rector prof. dr. J. Douma, ds. D.J. van Wijnen (namens de predikanten-vereniging) en F.Q.J.-proetor J.M. Oldenhuis (namens de studenten), het woord.

Hoe we in Kampen het werk van Veling gedurende bijna een kwart eeuw hebben gewaardeerd en in welke geest er afscheid van hem werd genomen, kunt u lezen in de hier volgende toespraak die de president-curator & C.J. Smelik op 2 juni hield.

Wij sluiten ons namens redactie en lezerskring van De Reformatie graag aan bij de goede wensen aan het adres van dr. Veling!

M. te Velde

Bij: AFSCHIEDSCOLLEGE van prof. dr. K. Veling op 2 juni 1995

Hooggeleerde Veling, Dit college-uur vanmiddag wordt enigszins anders afgesloten dan gewoonlijk. Want met een zekere graagte nemen curatoren (en na mij ook enkele andere sprekers) dit moment te baat om u na het beëindigen van uw onderwijsopdracht hedenmiddag hartelijk te danken voor de arbeid die u aan de universiteit in Kampen verrichtte. Een indrukwekkende periode van 23 jaren.

Een even indrukwekkend scala van opklimmende vaardigheden tijdens die periode: van wetenschappelijk medewerker in tijdelijke dienst tot buitengewoon hoogleraar in niet-volledige dienst.

'K. Veling' was niet meer weg te denken van de universiteit.

Toch moet dat nu grotendeels gaan gebeuren – helaas.

Prof. dr. K. Veling.

aan de Broederweg

In de brief die u aan curatoren zond met verzoek om ontslag, schrijft u: 'Het is niet met vreugde dat ik Kampen ga verlaten'.

Dat weten wij van u.

En u weet van ons: het is niet met vreugde dat we u laten vertrekken. Integendeel, het spijt ons heel erg, vanwege uw persoon en vanwege uw bijdrage.

Toch is het goed zo. Toch respecteren we uw verzoek om ontslag. Samen erkennen we de leiding van de Here in uw leven, van Hem die opdrachten gaf, die ook opdrachten kan ombuigen en die in ieder geval niet méér opdracht beveelt te vervullen dan een mens aankan.

God geeft u veel energie tot werken, lichamelijke gezondheid, mentale kracht. God geeft u & in uw leven uw vrouw die volop haar bijdrage levert in het geheel. Zo is het gebruiken in dienst van de Here.

Die veelzijdigheid van u wil ik demonstreren met het volgende. U hebt eens zwart op wit verklaard dat u niet erg enthousiast bent wanneer de pers u om een interview vraagt. Niettemin trof ik in m'n dossiermap, 'K. Veling', een respectabel aantal interviews van u aan!

Toch was het geen valse, maar éerlijke bescheidenheid (want zo kennen wij u!) toen u verklaarde niet enthousiast te zijn over interviews. Wel is het zo, dat uw veelzijdigheid (en daarover hadden we 't immer) met zich meebracht dat u respectievelijk geïnterviewd werd als hoogleraar in Kampen, als docent in Zwolle, als senator in Den Haag en als organisator van een Internationaal Theologisch Congres. Het is dan ook geen wonder dat u

volgens een kortgeleden verricht studieonderzoek behoort tot de maatschappelijke kerngroep onder vrijgemaakten. Op de lijst van 134 namen prijkt ook uw naam. Dat bleek me uit een doctoraalscriptie van de Rijksuniversiteit Groningen, waarin – volgens de ondertitel – onderzoek is gedaan naar 'de maatschappelijke kerngroep in de vrijgemaakt-gereformeerde wereld 1944-1994'. In die kerngroep, prof. Veling, bent u N. 111.

Maar we willen ons nu beperken tot uw functioneren aan de universiteit hier in Kampen.

Naar ik meen, is het *geen* overmoeidige of vrijpostige opmerking als ik zeg dat u als niet-theoloog zich steeds thuis voelde in dit theologenhuis. U stak dat niet onder stoelen of banken.

We zijn er hartelijk van overtuigd dat daaraan ten grondslag lag uw liefde voor Christus, voor zijn evangelie en voor zijn kerken.

U handhaafde met vuur en verve het goed recht van de opleiding tot de dienst des Woords aan een wetenschappelijke instelling, die méér is en anders is dan een bedrijs-school.

Tegelijk appelleerde u binnen het onderwijsgebeuren aan de inspanning van allen om aan die wetenschappelijke instelling 'vitaal' te blijven – om een geliefd woord van u te gebruiken.

U hebt door uw arbeid gedurende 23 jaren gestalte gegeven aan de plaats en de taak van de filosofie in het geheel van de theologie. Een 'ondersteunend vak' binnen de theologische studie, zo typeert u de filosofie binnen 'Kampen'.

U hebt – en we zijn u dankbaar dat 't u gelukt is – deze plaatsbepaling van de filosofie ook wáár gemaakt in de praktijk van uw colleges. Steeds nadrukkelijker hebt u uw onderwijs in de wijsbegeerte ingeweven in het hele patroon van de theologische studie. Daarmee hebt u duidelijke lijnen uitgezet voor de behartiging van dit vakgebied in zo-

wel de propaedeutische als de theologische studie.

Mij dunkt, u hebt de filosofie willen tekenen als een troffel en als een zwaard.

Als een troffel – om zich positief te bezinnen op zaken die de grondslagen van de theologie raken.

Als een zwaard – om niet-christelijke denkwerelden te ontmaskeren.

Met blijdschap hebben curatoren tijdens de bij u bezochte colleges gemerkt, hoe u in uw onderwijs de studenten niet de wijsbegeerte afstandelijk liet bekijken, maar vooral aan hen overbracht de reële en existentiële betrokkenheid bij de probleemstellingen in het wijsgerig verleden en heden,

Als dat overbrengen niet bij iedere toehoorder in de collegezaal lukte, hg het beslist niet aan uw dialogisch doceren, dat immers signalen en stimulansen genoeg bevatte.

Dit geldt zeker ook voor de theologische colleges die u samen met collega's gaf in een cluster hermeneutiek of symboliek of ethiek.

Als ik daarnaast nog noem de aandacht die u gaf aan logica, argumentatieleer en apologetiek, dan is de pluriformiteit van uw docentschap in grote lijn getekend.

Curatoren willen ook hun erkentelijkheid uitspreken voor uw belangrijke inbreng bij de bezinning en de organisatie van onderwijskundige zaken. Uw know-how op dit gebied met al z'n voetangels en klemmen heeft voor onze academie ongetwijfeld veel betekend.

Uw afscheid hedenmiddag betekent dat wij u niet meer zo vaak in de stad Kampen zullen aantreffen. Uw woonplaats Hattem is echter dichtbij.

Dus zal het u niet zo vergaan als docent dr. J. van der Valk, die rond 1900 docent klassieke talen was aan de Theologische Schod, maar in 1903 afscheid nam en naar Rotterdam verhuisde: een grote reisafstand in die dagen.

Vandaar wellicht dat docent Van der Valk de volgende dichtregels

– maakte bij die ingrijpende verandering in zijn leven:

*Kampen met uw blanke torens
Schiet' rend in het frissche groen,
Als de tinne van den tempel
Uitblinkt boven 't feestfestoen.*

*Waar de IJssel met zijn zeilen
Lachend kabbelt langs uw zij,
Waar de zon zijn goud in wiegelt,
Klare m a n zijn zilver lei.*

*'k Zal niet meer nu lange wand' ling
Door 't geboomte om Uwe kom
't Blinkend wit der torentinnen
Blij zien w e n 't wellekome.*

En wat er verder volgt.

Ik zei al: de afstand Hattem-Kampen is vandaag geen vergelijk met de afstand Rotterdam-Kampen toen. We hopen u dan ook nog vaak te ontmoeten rond de academie in Kampen.

Dan zult u weer blij zien wenken 't 'WELLEKOM', van onze kant.

Wij wensen u toe dat u vanuit Hattem met zegen kunt werken in Zwolle en in Den Haag. Uw zwerfend leven en werken wordt nu iets ingeperkt. Hopelijk wordt de werksituatie voor u overzichtelijker.

Bovenal wensen we u toe een dankbaar terugzien op de jaren van uw doceren in Kampen én een blijmoedig Godsvertrouwen voor de komende jaren, waarin m g zoveel andere taken voor u blijven gelden. Het ga u, uw vrouw en uw kinderen wél, onder de zegen van God.

M meegelezen

Moderne bevinding?

Bijbel en Wetenschap van mei 1995 bevatte een interview van drs. W. Fieret met p f , dr. CA. van Peursen. Aan het slot van het gesprek komt de vraag aan de orde: heeft het Christendom zijn tijd gehad? Van Peursen reageert daarop:

'Ik ben geneigd om te zeggen: Het Christendom krijgt zijn tijd nog. Kijk eens naar Korea. In dit land, waar eeuwenlang het hindoeïsme en confucianisme & inspiratiebronnen waren, is nu ongeveer 20% christen. Helaas is de verdeeldheid onder die christenen erg groot, maar ondanks dat is er sprake van een indrukwekkende verandering. Amerika is nog niet geseculariseerd, misschien gebeurt dat ook wel nooit. Rusland wordt na de crisis waarin het land nu verkeert misschien weer een christelijke staat, zoals het dat eeuwenlang geweest is. West-Europa is daarentegen volledig geseculariseerd. Misschien moeten we wel zeggen dat het Christendom zich verplaatst naar een ander continent waar het nog tot grote bloei kan komen. Daar ligt juist de grote uitdaging. De verbreiding van het Christendom elders zal dan gepaard moeten gaan met een moderne bevinding, een bevinding die past in onze moderne, dynamische wereld. De geloofs-ervaring waarin & overweldigende religieuze werkelijkheid centraal staat.'

Welke ervaring?

Op de jaarvergadering van het Verband van Scholen van Gereformeerde Belijdenis op 8 april, sprak dr. ir. J. van der Graaf over het onderwerp

Bijbels fundament – vast of beweeglijk? In het nummer van 18 mei van *De School met de Bijbel* werd het eerste deel daarvan gepubliceerd. Van der Graaf geeft eerst een doorkijkje in onze tijd. Hij bespreekt kritisch het begrip 'Godsverduistering' en vervolgt dan:

Dan ben ik nu bij het moment, waarover ik eigenlijk vooral met u spreken wil. Dat is wat we vandaag 'ervaring' noemen. Er is een vroegere wijsgerige uitdrukking: 'cogito ergo sum', 'ik denk, dus ben ik'. Daar is heel veel over gefilosofeerd. Vandaag kun je met een alternatief zeggen: 'Ik ervaar, dus geloof ik'. Als ik niet meer ervaar, geloof ik niet. Ik erváár God en dan geloof ik. Als ik God niet meer ervaar, geloof ik niet. De inzet wordt genomen bij de ervaring. Dit blijkt, dat de twijfel zo langzamerhand de hoogste zekerheid wordt. Vanuit een bepaald ervaringsdenken, waarin men God eigenlijk niet ervaart, wordt de twijfel eigenlijk aangeprezen.

Dan zijn we bij de waardering van de Heilige Schrift. Hoe denkt de Heilige Schrift daarover? Wat zegt de Heilige Schrift als het over 'ervaring' gaat? Dan zullen we moeten zeggen, dat allereerst gesproken moet worden over Openbaring. Wij belijden het Woord van God als het Boek van Gods openbaring. Dan komt de ervaring ook helemaal mee, maar allereerst is er de openbaring. Zo lezen we in artikel 5 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, dat we alle boeken van de Bijbel ontvangen en voor heilig en canoniek aannemen om ons geloof daarop te baseren. Dat is het uitgangspunt. Het Woord van God is

het betrouwbare Woord van God, waarop wij ons geloof helemaal baseren.

Het Woord van God is de vaste grond van ons geloof. Er wordt gezegd: We geloven zonder twijfel alles wat daarin begrepen is, alles wat daarin staat. Waaróm geloven we dat? Niet zozeer – hoewel dus ook – omdat de kerk het als d a - nig belijdt en aanneemt dat het Woord van de Bijbel van God is. De belijdenis doet niet anders dan eerst stellen: 'De Bijbel is het Woord van God'. Dat geloven we, dat heeft de kerk de eeuwen door beleden. Pas dan komt de ervaring. Dan zegt de belijdenis: niet zozeer omdat de kerk ze aanneemt en voor waar houdt, maar inzonderheid en dus óók omdat de Heilige Geest in onze harten getuigenis geeft, dat de boeken van de Bijbel van God zijn. Het gaat allereerst om het belijden van de openbaring van God. Maar wie dat Woord als Gods openbaring belijdt, zal ook door de werking van de Heilige k t ervaren, dat het woorden van God zijn. dat het woorden zijn van de andere kant en dat ze als zodanig gezaghebbend zijn. De ervaring komt op uit de openbaring. Zo lezen we dan ook in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, dat we God niet alleen kennen uit Zijn Woord, maar bijvoorbeeld ook uit 'het boek der natuur'. Daar kan men heel verkeerde h-ten mee op.

Maar wie God uit Zijn Woord kent – dat staat voorop – die kent Hem ook in de werken van de scheping. Die erváárt daar ook Zijn aanwezigheid, omdat hij God uit Zijn Woord heeft leren kennen. We erkennen God allereerst als de God van de openbaring. En dan laat Hij Zich ook kennen als de God van de

ervaring. Dat is vandaag in allerlei denken radicaal omgekeerd. De ervaring staat voorop. Dat is ook helemaal kenmerkend voor het New Age-denken. In het New Age-denken staat wat mensen ervaren, wat mensen beleven, voorop. Dan mag de Bijbel ook best meedoen. Maar de Bijbel is niet het vaste fundament, niet het Boek van Gods openbaring. Dat zijn ontwikkelingen van de laatste tijd. Ervaringsdenken gaat heersen over het openbaringsdenken. De Schriftkritiek is er al zoveel jaren. Die is in de vorige eeuw al ontstaan, in de vrijzinnige theologie. Eigenlijk al in het paradijs: 'Is het ook, dat God gezegd heeft...?'

Zijn de woorden van de Bijbel eigenlijk wel waar? Die Schriftkritiek gaat tot vandaag door. Wetenschappelijk gaat deze door en in allerlei verbanden vindt men die terug. Veel theologen vinden echter de Schriftkritiek helemaal niet interessant meer. Het gaat er nu om, dat het Boek vandaag een plaats kan hebben in de ervaringstheologie.

De Nederlands gereformeerde diakones

De Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken Ik sloot onlangs dat er ruimte mag zijn voor het aanstellen van vrouwelijke ambtsdragers als diakones. Dit besluit zal ook worden voorgelegd aan alle kerken waarmee de Nederlands & reforme Kerken contact hebben in Nederland en in het buitenland. En dat met de vraag om bij verschil van inzicht met & Nederlands Gereformeerde Kerken te blijven zoeken naar de wil van God in het vertrouwen dat Hij op Zijn tijd de weg duidelijk zal maken'.

Prof. W. van 't Spijker reageert hierop kritisch in De Wakker van 2 juni:

Ik veroorloof mij enkele korte opmerkingen, waarvan de een & deze is, dat een beroep, om te blijven zoeken naar de wil van God in het vertrouwen dat Hij op zijn tijd de

weg duidelijk zal maken'. op het eerste oog zonder meer een slag in de lucht is. De Ned. Gereformeerde Kerken hebben een niet onduidelijk besluit genomen. Men mag niet aannemen dat er bij hen onduidelijkheid bestaat ten aanzien van de weg die hun kerken hadden te gaan. Hun besluit betekent een decisie in een kwestie waarvan zij, elegant genoeg, tussen de regels dam opmerken, dat anderen nog niet zover zijn. Betekent dit, dat alle andere kerken mogen hopen, dat wanneer zij duidelijkheid hebben in tegenovergestelde zin, de Ned. Geref. Kerken bereid zijn hun eigen besluit te herzien? Of houdt de formulering in dat de Ned. Geref. Kerken verwachten, dat die andere kerken, waaronder de Christelijke Gereformeerde en mogelijk ook de Gereformeerde Kerken (wij-gemaakt), zich zullen conformeren aan dit besluit?

Een tweede opmerking: de formulering is ontleend aan het Akkoord van kerkelijk samenleven van de Nederlands Gereformeerde Kerken, d. in art. 31 deze passage bevat omtrent de besluitvorming binnen deze kerken: 'Zij mogen daarbij niet over elkaar heersen, maar zullen geduld met elkaar hebben en samen de tijd van God verwachten waarin Hij de weg duidelijk zal maken'.

Het heeft er alles van, dat de Ned. Geref. Kerken binnen eigen verband enkele kerken telden die geen geduld hebben gehad. Mijn vraag is, of deze ongeduldigen met overheerst hebben over het geheel van de kerken. En vervolgens, of de kerken die met de Ned. Geref. Kerken een voorlopige vorm van kerkelijk samenleven zijn aangegaan, niet te maken krijgen met een 'overheersend ongeduld', dat als een juk niet alleen op de Ned. Geref. Kerken kwam te drukken, maar dat nu ook een vooroordeel geeft binnen de interkerkelijke verhouding. Wat valt er van God te verwachten omtrent & duidelijkheid van zijn weg, wanneer ongeduldige kerken over anderen, hoewel zij dit

niet genoemd willen hebben, gaan heersen?

Kort in de derde plaats ook dit: de gang van zaken is voor mij een teken, dat & Ned. Geref. Kerken binnen het geheel van de zgn. Gereformeerde Gezindte een eigen, een aan duidelijker identiteit gebonden en herkenbare zelfstandige koers gaan varen. Ik constateer het. Ik begriep het ten dele, ik zou het reeds veel eerder verwacht hebben, over de redenen waarvan ik nu niet zal uitweiden. Maar het betekent wel een complicerende factor. Over duidelijkheid gesproken: de gang van zaken demonstreert een eigen koers binnen de Gereformeerde wereld. Misschien zaten we daarop te wachten. Misschien was het noodzakelijk, Misschien is & tijd voorbij om werkelijk te hopen op eenheid enz. Misschien... Nog veel meer van zulke onduidelijkheden bij deze duidelijke besluitvorming, die ruimte open laat om 'samen de tijd van God te verwachten dat Hij de weg duidelijk zal maken'. Ik meen slechts dat bij alle hoop op meer licht de verwarring groter is geworden. Misschien moeten wij, als christelijke-gereformeerden, ook zeggen: wat anderen doen laat ons voorlopig een beetje koud. We hebben voorshands genoeg aan eigen problemen. En we wachten op de tijd van God. Maar was dat nu juist niet datgene, waarin een heilig ongeduld zich onderscheidt van een vooruitgrijpen, in de hoop, dat anderen ons niet te zeer op de nek zullen springen?

N nieuws van de classes

Leeuwarden

De classis Leeuwarden heeft in haar vergadering van 19 april jl. de raad van de Gereformeerde Kerk te Arum geadviseerd het zelfstandig kerkelijk leven aldaar te beëindigen op zondag 2 juli 1995 te 0.00 uur. De gemeenteleden van Arum zullen onder de zorg van de kerkeraad te Harlingen worden gesteld (bron: Kort verslag).

Kampen

De Gereformeerde Kerk te Marknesse heeft de classis Kampen fin vergadering bijeen op 3 en 24 februari en 7 en 21 april jl.) voorgesteld te komen tot wijziging voor de regeling voor het afnemen van preparatoire examens. Zoals het nu gaat rijgt deze classis de ene voortgezette vergadering aan de andere vanwege de veelvuldig af te nemen examens. Ze onderschreef dat deze praktijk verhoudingsgewijs te veel werk voor de classis betekent, en ook een te zware verantwoordelijkheid. Er zijn deputaten benoemd die de classis zo snel en zo zorgvuldig mogelijk van advies moeten dienen over een aangepaste regeling. Men streeft ernaar om via de eerstkomende particuliere synode van Overijssel de generale synode van Berkel en Rodenrijs hierover te benaderen (bron: Kort verslag).

Drachten

De classis Drachten (5 april jl.) richtte zich tot de particuliere synode van Friesland om de generale synode te vragen '1. alsnog een studiedeputaatschap in te stellen dat nagaat wat het gemeenschappelijke en het onderscheid is tussen het ambt van ouderling en dat van predikant en tussen het bijzonder ambt en het ambt van alle gelovi-

gen met het oog op het uitspreken en opleggen van de zegen; 2. op grond van de conclusies van dit deputaatschap de uitspraak van de generale synode van Ommen "dat ook in erediensten waarin geen predikant voorgaat, de zegengroet en zegen ongewijzigd uitgesproken en opgelegd mogen worden" (Acta, art. 40, besluit 2) opnieuw te bezien'. Ook de classis Zutphen van 11 mei jl. heeft een voorstel aangenomen om in de kerkelijke weg aan de komende generale synode te vragen een studie te plegen ten aanzien van het onderwerp 'zegengroet in erediensten waarin geen predikant voorgaat'. De classis Ap-pingedam heeft een verzoek om een studiedeputaatschap over dit onderwerp in bespreking. Op 18 mei is daarover vergaderd (bron: Korte verslagen).

Middelburg

Op de classis Middelburg van 3 april jl. bleek, dat de kerk van Middelburg nader onderzoek gedaan heeft naar de stijging in de voor verschillende doelen gevraagde bijdragen per ziel. De kerk constateerde dat bepaalde gevraagde bijdragen wel erg snel zijn opgelopen. In de komende jaren zijn onder het huidige regeringsbeleid nog diverse kostenstijgingen te verwachten. Dit kan nog weer nieuwe of hogere quota opleveren. Middelburg vroeg of deze zorg niet tijdig aan meerdere vergaderingen moet worden voorgelegd. De classis vroeg Middelburg zich hierover eerst nog eens te bezinnen, en de classis eventueel te dienen met een voorstel voor de particuliere synode van 1996 (bron: Kort verslag).

Dick Mostert

Eenzame fakkeldragers
Jeugdpastoraat en praktijk

De communicatie tussen jongeren en ouderen is niet optimaal. Hoe pak je dat in de praktijk aan? De praktijk van het 'ouder-', 'opvoeder' én 'jongere'-zijn. Samen in één kerk. Hoe verder? Dit boekje geeft een nieuwe handreiking. Luisteren! Begrijpen! Oefening! Zó de fakkel van het geloof doorgeven en brandend houden. Niet eenzaam blijven!

160 pag., paperback, f 17,50

Verkrijgbaar
bij de boekhandel

Oosterbeem & Le Cointre b.v.
Postbus 25, 4460 AA GOES
tel. 01100 - 15591

Jubilea

Prof. dr. L. Doekes 55 jaar predikant

Het was vrijdag 9 juni jl. 55 jaar geleden dat prof. dr. L. Doekes, emeritus-hoogeraar te Kampen, in het ambt werd bevestigd.

Lourens Doekes werd geboren op 19 november 1913 te Nieuwdorp (Z.). Prof. Doekes studeerde aan de Theologische Universiteit te Kampen en aan de Westfälische Wilhelmsuniversität te Münster (Dld.).

Op 9 juni 1940 werd hij te Maarsseveen in het ambt van predikant bevestigd. In 1944 vertrok dr. Doekes naar de gemeente van Rotterdam-Feijenoord, waar hij zich in mei 1945 aansloot bij de Vrijmaking. Van 2 nov. 1947 tot 15 dec. 1952 was hij pred. te Hilversum.

Op 6 maart 1953 werd dr. Doekes benoemd tot hoogleraar aan de Theologische Universiteit te Kampen, waar hij tot 5 sept. 1979 in functie bleef. Op die datum ging hij met emeritaat.

Prof. dr. Doekes promoveerde in 1959 op het proefschrift *Der Heilige* (Quados und Hagios in der reformierten Theologie des 17. und 18. Jahrhunderts). Verder was hij o.m. deputaat voor samenspreking met de Christelijke Geref. Kerken, voor de overzetting van de tekst der formulieren van enigheid en van de liturgische formulieren in hedendaags Nederlands, en voor correspondentie met de buitenlandse kerken. Hij publiceerde o.m. een handboek voor de gereformeerde symboliek (over de belijdenisschriften) onder de titel *Credo*.

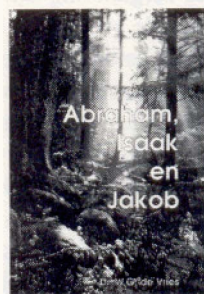
UIT DE KERKEN

Ds. J. Poutsma 50 jaar predikant
Zaterdag 10 juni jl. was het 50 jaar geleden dat ds. J. Poutsma, emeritus-predikant van Nijega-Opeinde, in het ambt van predikant werd bevestigd. Jacob Poutsma werd geboren op 17 december 1913 te Lioessens (Fr.) in de gemeente Oostdongeradeel. Hij bezocht het gymnasium, eerst in Leeuwarden en daarna in Kampen, en studeerde vervolgens aan de Theologische Universiteit te Kampen. In juni 1939 deed hij daar zijn kandidaatsexamen. Op 10 juni 1945 werd kand. Poutsma bevestigd als predikant te Deventer. In 1947 vertrok hij naar de gemeente te Kornhorn en Marum en in 1967 naar de gemeente te Nijega-Opeinde, waar hij op 1 augustus 1979 met emeritaat ging. (zie ook pag. 745)

Abraham, Isaak en Jakob

– begenadigde voorvaders –

Dr. W.G. de Vries

Dit boek is een vervolg op 'Van Adam tot Abram'. Het geeft inzicht in de belangrijkste gebeurtenissen van het boek Genesis. De auteur behandelt uitgebreid diverse facetten zoals 'verbondstrouw', de startblokken van de kerk, 'verbondszegen' en 'verbondswonder'.

In kernachtige, heldere stijl laat hij ons hiervan de diepere betekenis zien. Daarbij heeft de auteur meer dan 100 vragen geformuleerd ter meditatie.

206 pagina's, gebonden. f 28,-.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 01100-15591, Fax 01100-16492

